

PAZINSKI MEMORIJAL

Princeza na pazinskom kolodvoru pucala na suprugovu ljubavnicu, incident se pokušao zataškati

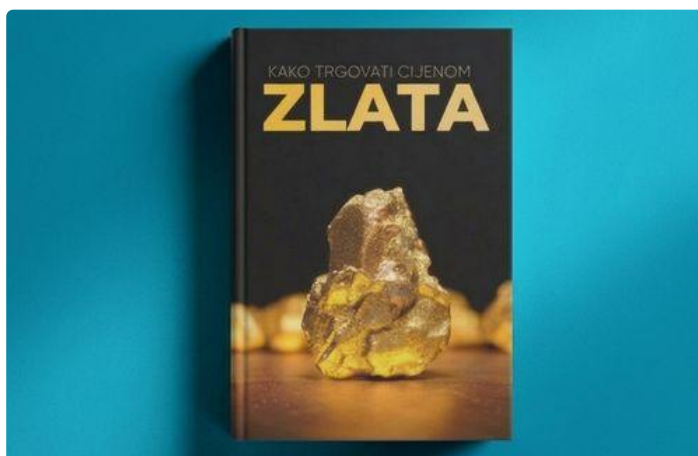
05.10.2026 20:12 | Autor: Gordana Čalić Šverko



(TZ središnje Istre)

U organizaciji Katedre Čakavskoga sabora za povijest Istre Pazin i Državnog arhiva u Pazinu, u Spomen domu održan je znanstveni skup "Pazinski memorijal" u čijem su se 53. izdanju u središtu našle dvije teme važne za istarski identitet i razvoj: 150 godina istarske željeznice te Središnja Istra u prošlosti i sadašnjosti, kao trajna tema memorijala.

Oglas



[Otkrijte zašto je trgovanje zlatom na burzi bolji izbor od kupnje fizičkog zlata](#)



[Super cijene za super uštedu – donosimo ti novi Plodine katalog!](#)

Čuvanje i tumačenje

- "Pazinski memorijal" više od pola stoljeća okuplja povjesničare, arhiviste, arheologe, demografe, povjesničare umjetnosti i druge istraživače koji proučavaju prošlost Istre. Tijekom toga dugog razdoblja postao je jedno od prepoznatljivih mjesta znanstvenoga razgovora o istarskim temama. Njegova vrijednost nije samo u predstavljanju rezultata istraživanja nego i u povezivanju znanstvenika, kulturnih i obrazovnih ustanova te svih koji se brinu o čuvanju i tumačenju naše povijesne i kulturne baštine, poručio je uvodno predsjednik Katedre Čakavskoga sabora za povijest Istre Pazin Josip Šiklič.

Ads by



(Snimio Jakov Kmet)

Naglasio je također da "Pazinski memorijal" ima i važnu kulturnu i obrazovnu ulogu. On podsjeća da poznavanje prošlosti nije samo čuvanje sjećanja nego i jedan od preduvjeta za razumijevanje sadašnjosti i odgovorno promišljanje budućnosti.

- Znanstveni skup već više od pet desetljeća okuplja znanstvenike, istraživače, kulturne djelatnike i sve one koji svojim radom pridonose istraživanju, očuvanju i promicanju istarske povijesne i kulturne baštine. Za Državni arhiv u Pazinu ovakvi su skupovi od posebne važnosti jer arhivsko gradivo predstavlja temelj znanstvenih istraživanja i omogućuje dublje razumijevanje društvenih, kulturnih i povijesnih procesa koji su oblikovali Istru, istaknula je ravnateljica Državnog Arhiva u Pazinu Mirela Mrak Kliman. Skup su pozdravili gradonačelnica Pazina Suzana Jašić i akademik Robert Matijašić, predsjednik Čakavskog sabora.

U izlaganja u povodu 150 godina istarske željeznice, uvela je dr. sc. Alida Perković s temom "Kanfanar u procesu prometne transformacije 1876.-1918." Rad analizira razvoj Kanfanara kao važnog prometnog i gospodarskog čvorišta u drugoj polovici 19. stoljeća, u kontekstu modernizacijskih procesa tijekom Austro-Ugarske Monarhije.

Poseban naglasak stavljen je na izgradnju željezničke infrastrukture, osobito pruge Istarska željeznica, koja je Kanfanar pozicionirala kao ključnu točku povezivanja unutrašnjosti Istre s obalnim centrima. Prometna infrastruktura bila ključni čimbenik transformacije lokalne ekonomije i društva, čineći Kanfanar jednim od značajnijih mikrolokaliteta u procesu gospodarske integracije Istre u šire austro-ugarsko tržište.



(Snimio Jakov Kmet)

Na temu "Nastojanja i aktivnosti za otvaranje željezničkog stajališta Žminj 1905. godine", govorio je doc. dr. sc. Josip Orbanić. Pruga Divača - Pula je u vrijeme otvaranja 1876. godine imala 15 stanica i jedno stajalište, a 1991. godine 14 stanica i 18 stajališta. Time je željeznica znatno približena stanovništvu kojemu je omogućila mobilnost, putovanja na posao, u školu i studij te druge potrebe. Govoreći o otvaranju željezničkog stajališta Žminj, Orbanić je istaknuo da je pruga bila udaljena od Žminja oko 4 kilometara. Na vlak se moralo u Kanfanar ili Sv. Petar u Šumi. Općina je početkom 1880-tih započela aktivnosti za otvaranje stajališta bliže samom Žminju, a naročito selima koja su bila uz samu prugu.

Uz ova dva tematska izlaganja na 53. "Pazinskom memorijalu" prikazan je kratki film "Pucanj u kupeu", koji su učenici i profesori Gimnazije i strukovne škole Jurja Dobrile Pazin snimili u maniri nijemoga filma. Nadahnuće su pronašli u priči Ernesta Radetića iz knjige Razbijeni mozaik – istarski zapisi. Prema njegovu zapisu, početkom 1913. godine na pazinskoj željezničkoj postaji princeza Valerija pucala je u kupeu na glumicu Emu Švandovu, ljubavnicu svojega supruga, kneza Windischgrätza, i lakše je ranila. Incident se nastojao zataškati, a ta je neobična priča iz povijesti istarske željeznice dobila svoju filmsku interpretaciju.

U drugi dio skupa, u tematsku cjelinu Središnja Istra u prošlosti i sadašnjosti, svojim izlaganjem "Središnja Istra na granici rimske Italije i provincije: novo o starome", uvela je dr. sc. Alka Starac. Donijela je kratki pregled novijih opažanja i pristupa u vezi s romanizacijom unutrašnje Istre. Nove tehnologije omogućile su registriranje postojanja jedinstvene centurijske mreže u Istri koja je obuhvaćala i unutrašnju Istru. Ova spoznaja bitno mijenja sliku teritorijalne organizacije rimske Istre i otvara nove mogućnosti istraživanja procesa naseljavanja italskih doseljenika i vojnika. Nalazi materijalne kulture iz razdoblja rimske vlasti u unutrašnjoj Istri rijetki su i malobrojni. Među najznačajnijim nalazištima ističu se ranocarska paljevinska nekropola Podkorona kod Kringe i pretpostavljena keramičarska radionica u dolini Mirne ispod Motovuna, a tome treba dodati i nalaze epigrafskih spomenika na područjima Kringe, Karojbe, Motovuna i Cerovlja.



(Snimio Jakov Kmet)

Izlaganje "Crtice (slike) iz života Župe Paz od početka 19. do početka 21. stoljeća" pripremio je dr. sc. Stipan Trogrlić. Cjelokupni ritam života župe opisan je kroz pet crtica - slika: Župa Paz u crkveno-upravnom i demografskom kontekstu. Prate se upravno-teritorijalne promjene i demografska situacija. Potom, popis župnika kao predvodnika vjerskog života, nadalje šestorica istaknutih župnika i njihova prisutnost ne samo u vjerskom nego i cjelokupnom društvenom životu. Potom i običaji kao dio memorije jedne zajednice koji se prenose s koljena na koljeno kao identitetsko obilježje te zajednice te konačno crkveni posjedi (beneficiji), crkveni i župnički, neophodni za funkcioniranje župe i uzdržavanje župnika kao predvodnika župne zajednice.

Politizacija sjećanja

U svom izlaganju "A maggior gloria del tempo", Spomen-ploča pazinskim dobrovoljcima u talijanskoj vojsci u Prvom svjetskom ratu", doc. dr. sc. Ivan Jeličić bavio se spomen-pločom Pazinjanima koji su sudjelovali u Prvome svjetskom ratu kao pripadnici talijanske vojske. Na temelju sačuvane građe u Državnom arhivu u Pazinu, analizirao je tijek realizacije i simbolične detalje vezane uz spomen-ploču, biografije spomenutih Pazinjana, te sudbinu ploče nakon promjene sistema i državne pripadnosti. Ova spomen-ploča nudi mogućnost razmatranja važne uloge kulture sjećanja na Prvi svjetski rat u razdoblju fašizma, ukazujući na selektivnost i politizaciju sjećanja na navedeni rat u tadašnjem javnom prostoru, te postavlja pitanje o korištenju problematične baštine u suvremenom društvu.



(Snimio Jakov Kmet)

Josip Šiklić je govoreći na temu "Demografska dinamika središnje Istre (2011.–2023.): Prirodna kretanja, migracije i tipologija općega kretanja stanovništva," istaknuo kako rezultati ukazuju na postojan negativni prirodni prirast, što odražava nepovoljan omjer rođenih i umrlih te potvrđuje prisutnost dugotrajnih depopulacijskih procesa. Istodobno je zabilježen pozitivan migracijski saldo koji djelomično kompenzira učinke prirodnog pada. Nalazi upućuju na sve veći značaj migracija u oblikovanju suvremene demografske dinamike, posebice u kontekstu strukturnog starenja i niskog fertiliteta. Uočena je zamjetna transformacija migracijskog sustava, uz prijelaz s pretežito unutarnjih na sve izraženije međunarodne migracijske tokove, osobito nakon 2018. godine. Sveukupno, istraživanje naglašava rastuću divergenciju između prirodne i migracijske komponente promjene stanovništva te ističe ključnu ulogu migracija u ublažavanju demografskog pada u središnjoj Istri.



(Snimio Jakov Kmet)

Temu "Anton Tone Defar, život posvećen crkvenoj glazbi", obradio je Branislav Ostojić. Poznata viška obitelj Defar, doselila se sa otoka Visa u 18. stoljeću na područje Tinjana. Ubrzo jedan od braće Defar (Šime) postaje načelnik općine Tinjan, političar, narodnjak i trgovac, dok drugi brat Ivan, zvan Zvanić, također postaje trgovac, gostioničar te jedan od utemeljitelja Hrvatske čitaonice i posujilnice u Tinjanu. Anton, zvani Tone, rođen 1897. godine, sin trgovca Ivana Defara, kao petogodišnjak započeo je s učenjem sviranja na tamburici i klaviru, a kao 13-godišnji orguljaš već je pratio na orguljama pjevače župnog zbora u crkvi. To svoje glazbeno iskustvo koristilo mu je i u toku Prvog svjetskog rata, kojom prilikom je u sastavu ondašnje austrougarske vojske boravio i borio se na ruskom frontu, odnosno na Karpatima. Tamo je bio kapelnik vojne glazbe u raznim borbenim jedinicama te je vodio i vojne pjevačke zborove. Na frontu se započeo baviti i komponiranjem pa je svom učitelju, odnosno župniku i svojoj sestri Nini, voditeljici crkvenog zbora u Tinjanu, slao svoje uspjelije kompozicije. Nakon završetka rata vraća se u rodni Tinjan, gdje odmah nastavlja s sviranjem orgulja i vođenjem zbora u crkvi.